

DONETSK NATIONAL UNIVERSITY OF ECONOMICS AND TRADE NAMED AFTER MYKHAILO TUGAN-BARANOVSKY

Тема 2. Теорія споживацького вибору

1. Корисність. Закон спадної граничної корисності
2. Споживацькі переваги та криві байдужості
3. Бюджетні обмеження.
4. Оптимальний споживацький вибір

DONETSK NATIONAL UNIVERSITY OF ECONOMICS AND TRADE NAMED AFTER MYKHAILO TUGAN-BARANOVSKY

1. Корисність. Закон спадної граничної корисності

Економічні потреби (economic needs) – це внутрішній мотив, що спонукає суб'єктів до економічної діяльності.

Блага (goods) – засоби, що задовольняють потреби.

Економічні блага обмежені і складаються з речей та послуг.

Рівновага споживача – це стан, у якому досягається оптимальна структура покупок (згідно з принципом раціональності), будь-яка зміна в структурі покупок знижує рівень задоволення споживача.

DONETSK NATIONAL UNIVERSITY OF ECONOMICS AND TRADE NAMED AFTER MYKHAILO TUGAN-BARANOVSKY

Класифікація економічних благ:

1. **Довготермінові і короточасні:** довготермінові – це блага виробничого використання, до короточасних належать предмети особистого споживання, а також частина благ виробничого призначення (предмети праці).
2. **Субститути і компліменти:** субститути – конкуруючі, взаємозамінні блага; компліменти – взаємодоповнюючі блага, що можуть споживатися разом.
3. **Теперішні і майбутні:** теперішні – ті, що перебувають у безпосередньому розпорядженні економічного суб'єкта, майбутні – ті, що суб'єкт може колись мати.
4. **Прямі і непрямі:** прямі – споживчі блага, непрямі – виробничі блага, що сприяють задоволенню особистісних потреб опосередковано.

DONETSK NATIONAL UNIVERSITY OF ECONOMICS AND TRADE NAMED AFTER MYKHAILO TUGAN-BARANOVSKY

Корисність блага (utility of good) – це здатність економічного блага задовольнити одну або кілька людських потреб.

Максимізація корисності є метою споживача, основним мотивом його поведінки.

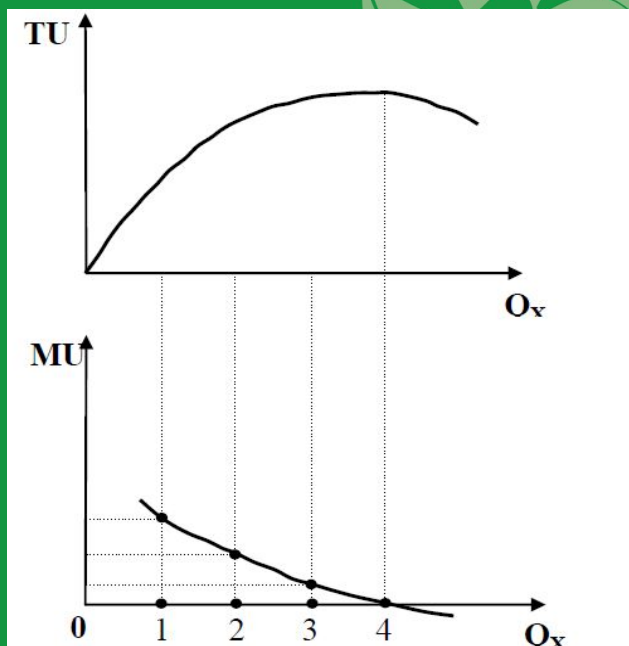

Рис. 2.1 – Зміна сукупної та граничної корисності блага X у процесі його пропорційного споживання

Розрізняють **загальну корисність** (total utility), яку споживач отримує від споживання усіх одиниць (частин) певного блага і **граничну корисність** (marginal utility) – додаткова корисність, що приносить споживання кожної додаткової одиниці (частини) блага.

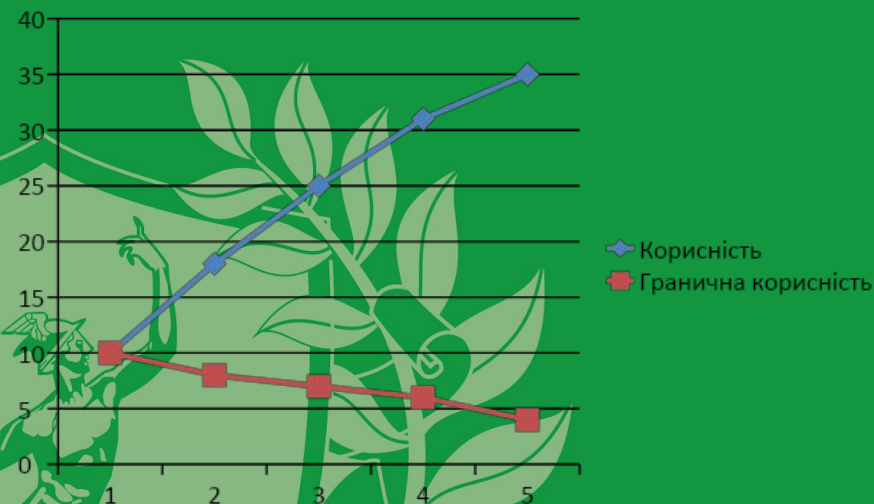
сукупна корисність (TU)

гранична корисність (MU) = $\Delta TU / \Delta Q$

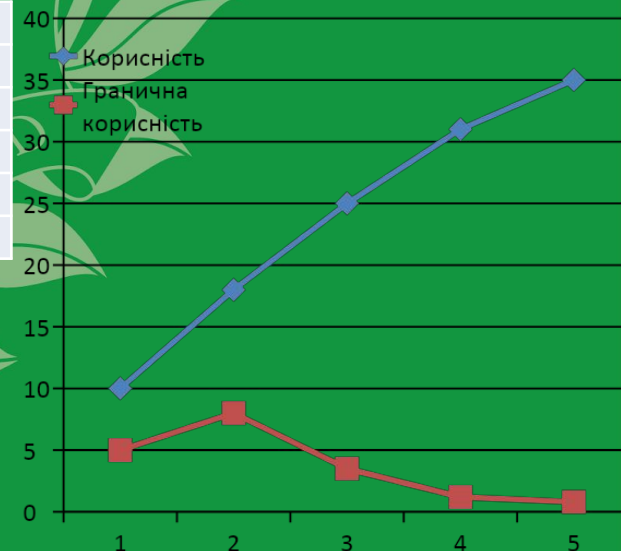

DONETSK NATIONAL UNIVERSITY OF ECONOMICS AND TRADE NAMED AFTER MYKHAILO TUGAN-BARANOVSKY

Кількість	Корисність	Гранична корисність
1	10	10
2	18	8
3	25	7
4	31	6
5	35	4

Кількість	Корисність	Дельта корисності	Дельта кількості	Гранична корисність
2	10	10	2	5
3	18	8	1	8
5	25	7	2	3,5
10	31	6	5	1,2
15	35	4	5	0,8

2. Споживацькі переваги та криві байдужості

Крива байдужості для певного споживача – лінія з'єднання точок на площині, що означають однакові за своєю корисністю альтернативні набори благ.

Табл. Сітка споживача

Корзина	Яблука шт (Q_x)	Банани шт (Q_y)
A	4	7
B	5	5
C	6	4
D	8	3

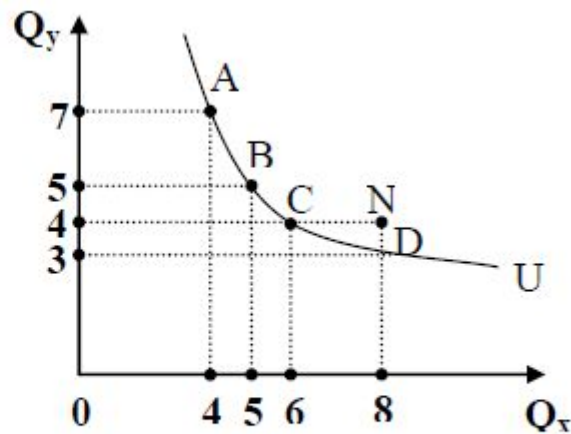
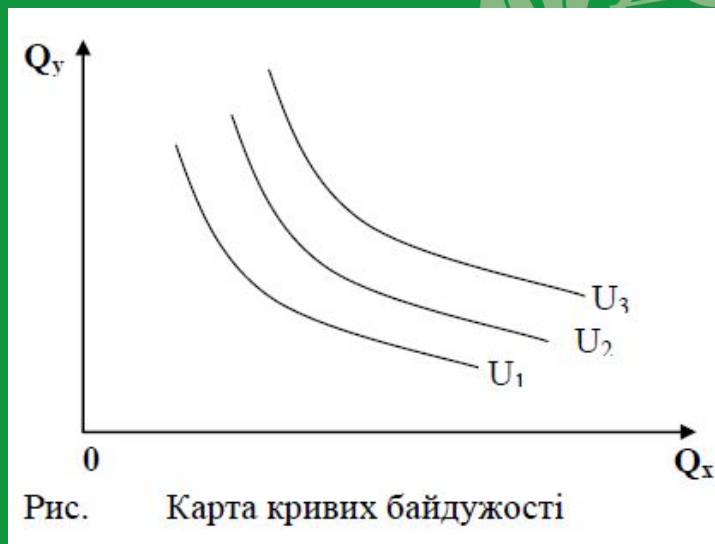

Рис. Крива байдужості

DONETSK NATIONAL UNIVERSITY OF ECONOMICS AND TRADE NAMED AFTER MYKHAILO TUGAN-BARANOVSKY

Набір кривих байдужості для певного споживача і певної пари благ, що відображають різні рівні сукупної корисності, утворюють **карту кривих байдужості**

Карта кривих байдужості має певні властивості:

1. Набори товарів на кривих, більш віддалених від початку координат, відповідають вищому ступеню споживацького задоволення, ніж ті, що лежать на менш віддалених кривих ($U_3 > U_2 > U_1$).
2. Криві байдужості ніколи не перетинаються згідно за принципом транзитивності.
3. Звичайно криві байдужості мають спадний характер.

DONETSK NATIONAL UNIVERSITY OF ECONOMICS AND TRADE NAMED AFTER MYKHAILO TUGAN-BARANOVSKY

Гранична норма заміщення (MRS) товаром X товару Y – це кількість товару Y, від якої споживач відмовився б, щоб отримати ще одну одиницю товару X, залишаючись на незмінній кривій байдужості

$$MRS_{xy} = - \Delta Q_y / \Delta Q_x \mid U = \text{const}$$

При пересуванні вниз по кривій байдужості гранична норма заміщення зменшується.

DONETSK NATIONAL UNIVERSITY OF ECONOMICS AND TRADE NAMED AFTER MYKHAILO TUGAN-BARANOVSKY

X	Y	ΔQ_x	ΔQ_y	MRS_{xy}	ΔQ_y	ΔQ_x	MRS_{yx}
3	11				-1	4	0,25
4	7	1	-4	4	-1	2	0,5
5	5	1	-2	2	-1	1	1
6	4	1	-1	1	-2	1	2
8	3	2	-1	0,5	-2	1	2
10	2	2	-1	0,5			

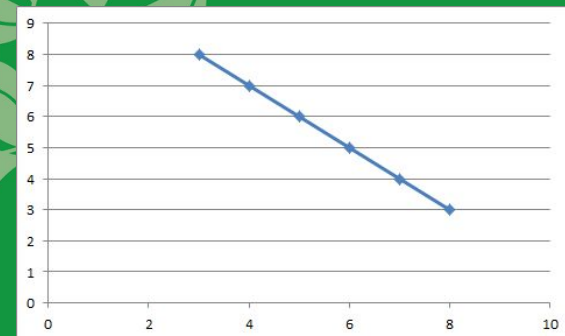

DONETSK NATIONAL UNIVERSITY OF ECONOMICS AND TRADE NAMED AFTER MYKHAILO TUGAN-BARANOVSKY

Блага, між якими існують співвідношення виключної заміності у споживанні (**досконалі субститути**), мають криві байдужості у вигляді прямих ліній, MRS – постійна.

X	Y	ΔQ_x	ΔQ_y	MRS_{xy}	ΔQ_y	ΔQ_x	MRS_{yx}
3	8				-1	1	1
4	7	1	-1	1	-1	1	1
5	6	1	-1	1	-1	1	1
6	5	1	-1	1	-1	1	1
7	4	1	-1	1	-1	1	1
8	3	1	-1	1			

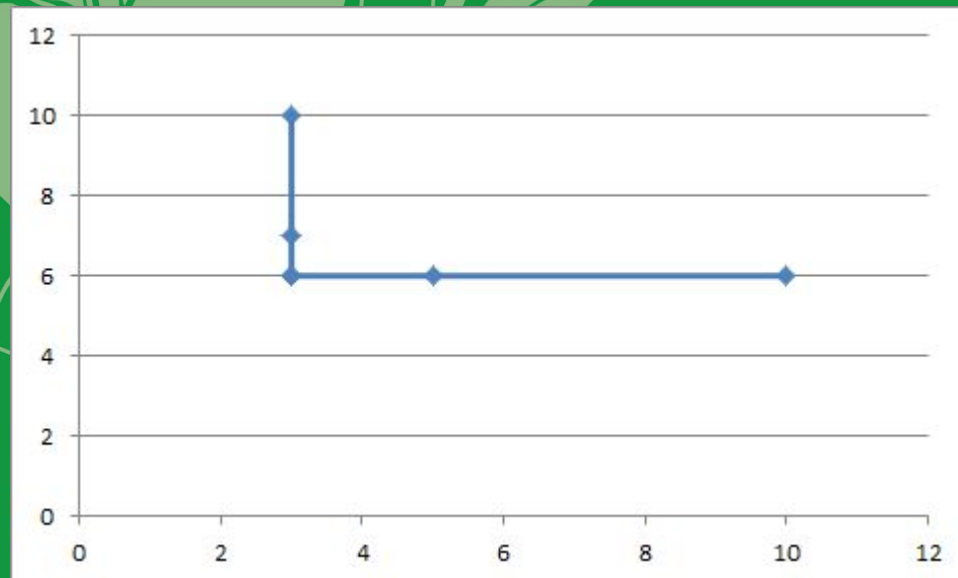
X	Y	ΔQ_x	ΔQ_y	MRS_{xy}	ΔQ_y	ΔQ_x	MRS_{yx}
3	13				-2	2	1
5	11	2	-2	1	-2	2	1
7	9	2	-2	1	-2	2	1
9	7	2	-2	1	-2	2	1
11	5	2	-2	1	-2	2	1
13	3	2	-2	1			

DONETSK NATIONAL UNIVERSITY OF ECONOMICS AND TRADE NAMED AFTER MYKHAILO TUGAN-BARANOVSKY

Блага, що спільно споживаються для задоволення однієї потреби, в якій вони ніяк не можуть замінити один одного (**досконалі комплементарні блага**), мають криві байдужості у вигляді прямих кутів, $MRS = 0$.

X	Y	ΔQ_x	ΔQ_y	MRS_{xy}	ΔQ_y	ΔQ_x	MRS_{yx}
3	10				0	3	0
3	7	0	-3	#ДЕЛ/0!	0	1	0
3	6	0	-1	#ДЕЛ/0!	0	0	#ДЕЛ/0!
3	6	0	0	#ДЕЛ/0!	-2	0	#ДЕЛ/0!
5	6	2	0	0	-5	0	#ДЕЛ/0!
10	6	5	0	0			

DONETSK NATIONAL UNIVERSITY OF ECONOMICS AND TRADE NAMED AFTER MYKHAILO TUGAN-BARANOVSKY

3. Бюджетні обмеження.

Доход споживача та ціни товарів визначають **бюджетні обмеження** споживача.

$$I = P_x \cdot Q_x + P_y \cdot Q_y,$$

де P_x , P_y – відповідні ціни товарів X ,

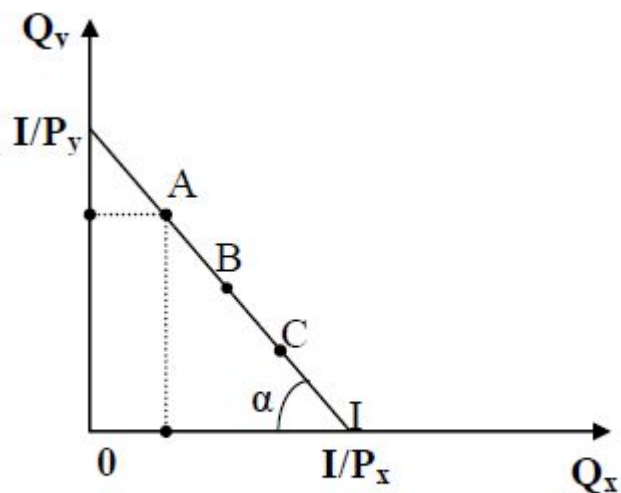

Рис. Бюджетна лінія

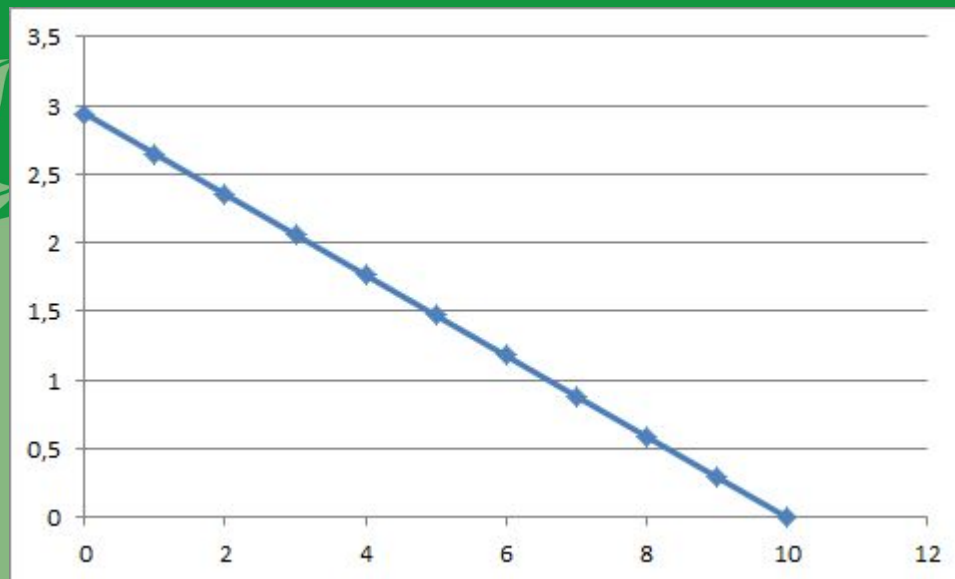
$$Q_y = -\frac{P_x}{P_y} \cdot Q_x + \frac{I}{P_y}$$

DONETSK NATIONAL UNIVERSITY OF ECONOMICS AND TRADE NAMED AFTER MYKHAILO TUGAN-BARANOVSKY

P(x)	5
P(y)	17
I	50

X	Y
0	2,9
1	2,6
2	2,4
3	2,1
4	1,8
5	1,5
6	1,2
7	0,9
8	0,6
9	0,3
10	0

X	Y	Y	I
0	2,9	2	34
1	2,6	2	39
2	2,4	2	44
3	2,1	2	49
4	1,8	1	37
5	1,5	1	42
6	1,2	1	47
7	0,9	0	35
8	0,6	0	40
9	0,3	0	45
10	0	0	50

4. Оптимальний споживацький вибір

$$MU_x / MU_y = P_x / P_y$$

або

$$MU_x / P_x = MU_y / P_y.$$

Оптимальне рішення досягається у точці, де найвища з можливих кривих байдужості дотична до бюджетної лінії, що й означає найбільш високий з можливих рівнів добробуту.

Рис. 2.5 - Рівновага споживача

Споживач, який максимізує свою корисність, купуватиме два види товару таким чином, щоб їх **граничні корисності у розрахунку на грошову одиницю ціни були рівні**. Цей підхід називається еквімаржинальним принципом рівності питомих граничних корисностей.